

**КЊИЖЕВНИ КЛУБОВИ И ПЕСНИЧКО СТВАРАЛАШТВО
МЛАДИХ, СА КОСМИЧКИМ ТЕМАМА И МОТИВИМА
(Поводом Алманаха младих писаца Факултета за
културу и медије Мегатренд универзитета)**

СЛАВИЦА ЈОВАНОВИЋ, МИОДРАГ ПЕТРОВИЋ и
НИКОЛА ЦВЕТКОВИЋ

Резиме: Дат је приказ Алманаха младих писаца

Кључне речи: Поезија, књижевни клубови, космички мотиви

*Поезија је планетарна, космичка сила која
никад не престаје. Поезија не трули и не
умире... Моћ поезије је моћ вјечности.
Човјек стреми ка небеској љепоти.... Моћ
поезије јесте исто што и моћ свјетлости,
која изгони мрак из куће, човјека и народа...
(Жарко Команин)*

Слојевита и вишезначна небеска симболика стално је и непрекидно надахнуће и извориште певања младих, од раних гимназијских дана. Непрестано суочени са раскрыљеним васељенским просторима, они вазда налазе теме и инспиративне мотиве за своје лирско стваралаштво и певање.

За Николу Цветковића је записано да је од раних школских дана поклањао одговарајућу пажњу небеској симболици, коју складно удева у своје стихове; а касније ће, у бројним студијама, разматрати и тумачити космички лиризам у поезији Црњанског, Милана Дединца, Стевана Раичковића, Слободана Ракитића и других, укључујући ту и групу песника неосимболиста, као и оних бранковско-стражиловског усмерења.¹

¹ М. С. Димитријевић, *Вечна светлост васељене – космички манифест Николе Цветковића*, предговор књизи *Небеска симболика у поезији*, Лесковац – Београд, 2020, стр. 5.

Алманах младих књижевног клуба Факултета за културу и медије универзитета Мегатренд, заједно са његовим приређивачем и организатором, проф. др Николом Цветковићем, има далеку предисторију. Млади Цветковић се још у гимназијским данима, у завичајном Лесковцу, живо интересовао и суделовао у оснивању ђачких литерарних секција, дружина и клубова. О томе постоје бројни и различити литерарни и други прилози и историјска грађа и безмало скоро свуде се налазе астропоетске преокупације.

О његовом активном раду у гимназијској литерарној секцији пише мр Слободан А. Младеновић, у тексту: *Рад Гимназије у Лесковцу од 1953. до 1979. године*.² После објављивања првих песама (1956), у *Омладинском гласу* и критичких приказа (1957), постао је председник Литерарне секције Више мешовите гимназије, у родном Лесковцу, која је баштинила традицију претходне литерарне дружине „Светислав Вуловић“.³

Тада је Цветковић већ почео да објављује песме са помало неосимболистичким и космопоетских усмерењем и да пише о Драгану Колунџији, најмлађем потписнику неосимболистичког манифеста „Н. Цветковић, *Песник симбола – Драган Колунџија (Затворених у лужи)*“, *Наше стварање*, 1957, бр. 3-4, стр. 69-71, да се есејистички одушевљава Оскаром Давичом,⁴ да пише студију о Жаку Преверу,⁵ и да пева о галерији космоса, звезданом непцу те астроузноситим просторима.

О тадашњем раду у Литерарној секцији Више мешовите гимназије у Лесковцу, сведоче сачувана писма и преписка (30.4.1957), са анкетним питањима, као и позив за учешће на Семинару за руководиоце литерарних дружина, који је потписала Латинка Перовић,⁶ као и васељенски надахнутом песмом у прози *Ното sapiens*.

На поменутом семинару учествовали су, поред осталих, Веселин Илић из Народне библиотеке у Нишу, Мило Глигорјевић, будући писац, врсни публициста, новинар и уредник НИН-а, Петар Жебељан и други.⁷

² Види књигу *Сто година Лесковачке гимназије (1879-1979)*, Лесковац, 1979, стр. 463.

³ О томе смо писали у тексту о делатности Сергија Димитријевића у *Литерарној дружини Вуловић*. – Н. Цветковић, *Записи о Сергију Димитријевићу II*, Београд, 2016, стр. 205-212-209.

⁴ Н. Цветковић, *Увек нови Давичо – уз најновију збирку песама Оскара Давича, „Настањене очи“*, *Омладински глас*, Лесковац, 1. мај 1957.

⁵ Н. Цветковић, *Жак Превер – Песник обичног и свакодневног*, *Омладински глас*, Лесковац, 16. март 1957.

⁶ У потпису стоји: За Председништво централног комитета народне омладине Србије, Латинка Перовић, ср. ЦК НО Србије, бр. 564, 13.07.1957.

⁷ Види књигу Н. Цветковића, *Писци завичајних простора*, Факултет Педагошких Универзитета у Крагујевцу, Јагодина, 2020, стр. 216-220. Ту су подаци и о најактивнијим члановима литерарне секције и њиховом деловању.

Године 1958. ова активна литерарна дружина, предвођена професором Радошем Требјешанином, гостовала је у Приштини. Младе литерарце одушевио је сусрет са приповедачем, романијером и драмским писцем, професором Универзитета Вуком Филиповићем, што је видно утицало на младе списатеље (Половином осамдесетих година прошлога века Цветковић је као доцент био у истом кабинету са академиком Филиповићем.)

После указивања на почетке рада Н. Цветковића у гимназијским литерарним секцијама, што је била почетна основа, скренимо пажњу на оснивање књижевних клубова студената на факултетима где је предавао и у раду са студентима проучавао космопоетичку симболику.

После половине осамдесетих година прошлога века Цветковић је, као професор Опште књижевности, основао књижевни клуб на Филозофском, касније Филолошком факултету у Приштини. Радни састанци на којима су читани и критички коментарисани књижевни радови студената, врло често астрокосмичке садржине, одржавани су после часова, у слушаоницама. Из тог клуба изашао је даровити писац Миле Пенков, аутор неколико књига,⁸

Године 1993/94. Цветковић прелази на Учитељски факултет Крагујевачког универзитета, где оснива Књижевни клуб студената, који окупља велики број младих, понајвише из Поморавског, Шумадијског и Подунавског округа. Даровите писце поред астро-песништава, занима сценско и филмско као и рецитаторско испољавање.⁹ Клуб је поред књижевних вечери, на поменутом подручју, организовао и бројна гостовања, нпр. у Дому тадашње Војске Југославија у Лесковцу¹⁰, касније у Деспотовцу, Ресавским рудницама, Великој Плани и другде. У Јагодина се организују књижевни сусрети, музичко-поетске вечери, трибине, уз штампање првих стихова у зборницима радова у којима је доминирала лирика са астралним мотивима. Студенти су публиковали прве радове и у локалном листу *Нови пут*, часопису *Доб* и у *Гороцвету*. Тако је културни прегалац Селимир Милосављевић у поменутом *Гороцвету*, који је издавао и уређивао, штампао занимљив избор стихова што су били у знаку васионског лиризма. Тај избор у *Гороцвету*¹¹ из плодотворног стваралаштва Књижевног клуба Учитељског факултета у Јагодина завршава се стиховима Новице Првановића:

⁸ Н. Цветковић, *Нови дух миметичке прозе* (Миле Пенков: *Киша, јесен је*, Алтера, Београд, 1966. Н. Цветковић, *Приповедачко померање границе између субјекта и стварности* (Миле Пенков: *Упрелет*, Просвета, Ниш, 1997). – Види поменути књигу Н. Цветковића *Писци завичајних простора*, стр. 198-201.

⁹ Нови пут, Јагодина, 1. 12. 1994.

¹⁰ Књижевни клуб Учитељског факултета из Јагодина гостовао у Лесковцу. Виинди поменути књигу Н. Цветковића, *Писци завичајних простора*, одељак *Прилози* стр. 274-274.

¹¹ *Гороцвет*, књижевни часопис за младе, пролеће-лето 1998, год. 25, бр.47/49, стр 16-51.

С. ЈОВАНОВИЋ и др.

Сунце бледи,
Сенке гута ноћ,
На сцени зла...

Дотле песникова душа спава, маховина цвета, а ветар носи прошлост.
Упркос томе

Семе зла што ниче
дотакло је небо....
што се у крви гаси.

Наведеним стиховима Првановића, једног можда од најкомплетнијих песника завршава се поменути избор у означеном књижевном часопису за младе.

После пензионисања (2005/2006) Цветковић прелази на Факултет за културу и медије Мегатренд универзитета, који је припремао будуће новинаре, публицисте, менаџере у култури и сл. Ту предаје неколико предмета што се односе на списатељски посао: Стилистику и Реторику, Креативно читање, писање и интерпретација и др. Уз подршку руководећих људи, пре свега декана проф. др Миливоја Павловића, Цветковић организује један од највећих и најбројнијих књижевних клубова. На бројним радно-стваралачким састанцима ће се проверавати стечена теоријска, поетолошка и друга знања из поменутих предмета. Са већом групом талентованих младих писаца и будућих новинара Цветковић ће приредити и написати предговор и поговор за *Алманах младих књижевних клуба Факултета за културу и медије у Београду*. Студенти ће се марљиво припремати за учешће на III и IV конференцији „Развој астрономије код Срба“, а посебно за сесију *Космички цвет младости*, на којој учествују са избором својих књижевних радова; а придружују им се и поједини професори, попут Слободана Бранковића, који пева о *Космичком заборау*:

Шта је било
Пре Великог праска-----
Оно што нећемо
Никада сазнати
Због космичког заборава¹²

Студентеса Марија Цекић, рођени песник, кроз стихове изражава своје онтолошко суштаство и целу себе:

„Ти си океан
по небеском своду;

¹² Н. Цветковић, *Небеска симболика у поезији*, Лесковац – Београд 2020, стр. 77.

Небо/која нада мнош дише
и све моје/
птице које једном оду.

Марија доноси нове поетске немире и дрхтаје, сумњама оковане душе. Као мајстор чистог, непатвореног стиха, који тражи боју за океанско небо певања, настоји да докучи и изрази саму есенцију постојања и настајања.¹³

О бројним талентованим песницима Славица Јовановић надахнуто пише:

Млади писци и песници Књижевног клуба Факултета за културу и медије Мегатренд универзитета под патронатом проф. др Николе Цветковића објављују ову своју књигу као још један наговештај постмодернистичке ауре којом су њихови текстови осветљени. Блага рука учитеља, претвара се каткада у критичара, опсерватора, матицу која похрањује ове њихове речи у сефове непрекидног људског наратива или пак капије интимистичких верса писаних њој, јединој правој, безазленој узданици – младости.

Сви млади аутори већ су се опробали у својим првим пионирским књижевним радовима и на путу су стицања своје афирмације у литерарном свету, у чему им проф. Никола Цветковић својим осебујним даром и искуством неуморног ствараоца свесрдно помаже.

Читање је догађај смисла, а тумачење догађај значења. Разуђеност ове књиге сведочи о сензитивној скали и изразитој интенцији младих аутора у правцу синтетичког разодевања. Они иду ка зачудној причи покушавајући да сагледају феномене свакодневице у свом калеидоскопу прозе и поезије којим се пењу до еруптивних врхова над којима попуштају танке мембране њихове душе. Поезија је, као и љубав, тако сама и тако пуна света.

Борис Косовић у својој „Опроштајној песми“ кокетира са смрћу, интензивирајући својеврстан макабристички плес.

Јер певам болест, што смрт целива
И крамп и крчаг од одјека су...
Моја су сена расла без њива,
И њихов стог је пре моба расут.

Борис Косовић дозива „последњег непријатеља“, своје речи неудате поклања мраку и жуди за деструкцијом, за ништењем као за драгом. „Мртви ће одједи, са сабласних уста/ Замрети у риме...“ Овај зов љубавни упућује паклу, хумкама, поноћи, опскурним и декадентним знацима хтонског, оностраног и мрачног. Жудња за непознатим да би се дошло до самог краја, пара небо са кога падају птице, фантазмагоричне ласте емпирије које траже доказ верности до смрти. Нихилистички ставови могу младом бићу бити замамни и привлачни као новина, мистерија, филозофија далеких етоса који нагонски руше симулакруме уљуљканих емоција и предвидивих рима

¹³ Исто, стр. 80.

комоције и хармоније. Смрт је као омча, љубавница које одлази у зору, авангардни зов који су волели песници снажних и контроверзних осећања, склони крајностима и психоделичним асоцијацијама маште која се, уместо у луксативном, завршава у мрачном.

И песник Војкан Живојиновић говори о распадању у лесу и то је поента његове „Песме настанка“ која врхуни у прашини, грозној челусти нестајања и нигдине. Песник види лепоту у лобањи, оној Јориковој, која се расплињава ка космосу.

То је љубав што кроз душу моју гмиже
Док са лобање њене лепота се диже.
Тад чух сву дахтавост, у прашини јечи,
Распрскава се над небом и сунча се у речи.

Овај песник миљковићевског надахнућа волео је ватру, и анђеле, и ђаволе и свештенице и боје смрти. И крв нову у крв претвара појачавајући музику костију, кошуљице змија и лет издајничких птица који се завршава у црном сребру. Рећи ће Војкан Живојинаовић „Узалуд је успављујем“, травестирајући речи чувене Миљковићеве песме: „Успављујем је/ Да би остала/ Дивота међу светлостима.“

И рат, и море, и орхидеја задављени су у васионском крику. Љубавна чежња хиперболисана је до своје супротности, палмена, пуцања у ком „Нежница“ вене, уклетата, фатална заводница обећана смрти. Песник сече своју невиност, узлетом маште путује до васељенских обала, али га његова плот враћа у тмушу рођења и алгебру тајнописа певања и умирања. Модеран контекст захтева преобликовање старих мотива, а у поезији, увек новој, толико је тога старог. Реминисценције на велике песнике, иноваторе, расколнике, воде драматичном раскринкавању сопствене чулности и путовању до сржи, варничног израза из зрења бића. Тај камени цвет, те црне руже, којима се песник удвара универзуму плод су његове узнемирене и никад спокојне умне природе.

Бојана Кандић пише комедију под називом „Љубав(не) мађије“, пародију на латиноамеричке серије, рекламе и трендове. У љубавну причу о девојци Милени коју оставља момак Петар, због манекенке Маје, умешала се једна врачара која треба да јој врати драгог, другарица Неда и њен геј пријатељ Дарко.

Тема је свевремена и савремена, љубав са варијацијама на савремене трендове, метро мушкарце, геј мушкарце, ту је затим и иконографија врачаре. Драмски текст, нарочито комедија, мора бити актуелан да би изазвао пажњу, јер смех је категорија тренутка, флерта, шале, мале духовитости, игре, метаморфозе и fine ироније. Комедија је омиљени жанр, жанр који преживљава јер се прилагођава, мек је и животан, алудира на стварност, поприма елементе нових ситуација и старих маски које добијају образину пурпура. Смех ће надживети космогонијске тмине и ходнике, њему

је циљ ведрина душе, јединог људског лица које је супериорно и коме се искрено дивимо.

Милица Цекић пише о самоизрастању, интроспективно загладана у дубину свога бића у коме тражи тачку клијања, лумен, луди камен, камен мудрости, грумен злата, рудокоп сопственог интегритета. Њена поезија има фон женствености и нежности. Инкарнација је мајчиних руку, исконске потребе за топлином и милошћу, благом росом јутарњом. Њено основно осећање је чежња за љубављу, архетипска антрополошка одредница, ланац туге и радости у ишчекивању лутне среће, иницијације сунца, френезије чула и милоште. „Ти имаш снаге да оживиш/ Дрвеће уморних жеља“, каже песникиња, оснажена љубављу у поезији наде иманентној њеним усхитима и заносима. Женски принцип, али и свељудска жеља алиби су за ове стихове који лебде у флуидној речи песника вечника.

Иван Срњић пише приче „Кепец и мајмуница“ и „Конобарица“ у хиперреалистичком стилу. Његови ликови су рељефни у хронотопу свакодневице и сиве кафанске јаве неке надреалне крчме у којој се одвијају животне драме. „Уз ритам, други важан чинилац књижевног стила је тзв. тачка гледишта, мотриште или положај са којег се посматра свет и граде слике, фокусира значење на позадини неког мутног смисла“, каже Новица Милић.

Фокус је на упрљаној чаши, обући, деци, животу без смисла. Безимени јунак љут је не само на конобарицу, већ и на себе и сопствене животне промашаје, она је само парадигма његовог бола. Прича попут рингишпила прави кроки једног лика, даје тачке пресека једне судбине на коју се обрушио живот као врело камење.

Марија Јелић пише причу „Последњи дах“ враћајући нас у древно, архаично време античког Рима и његових весталки. Неодољиво подсећа на приче Мирјане Митровић из романа „Емилија Лета“ и „Хелена или о немиру“. Из женске перспективе, пасивног принципа приповеда се о смрти весталке која у гробници пије отров јер је прекршила завет чедности, истицала своју лепоту и била слободнијег понашања у присуству једног гладијатора. Атмосфера је свечано тужна, дисциплинована, правоугаона као римски домус, кућа богатих који нису увек срећни. Мноштво реминисценција враћа весталку у прошлост, у чин иницијације, етеричну слику надахнуту божанским духом. Уметнички контекст базира се на знаку жртве, вазда као жртва весталка живи своју част и умире због ње. Њено паганско лице и чулна машта имају сонорни однос према свету. Марија Јелић блиставо визуелизује све секвенце страдања кроз призму дигнитета једног времена и по мери раста једног човека које је умало прекрио заборав времена.

Ђурђија Влајић даје одломак из романа под називом „Танго је опасна ствар“. Две другарице, куме, Милена, неудата са дететом и друга сећа се свога упознавања са мужем на давној журци 90-их, на студијама. Завршава се страхом да је муж не остави ако на часовима плеса упозна неку zgodну

инструкторку. Пластично је дата слика 90-их, пијанке, седељке, журке, необуздани младалачки пориви, време транзиције, нестабилности, ратова, инфлације, али и време заљубљивања за јунакиње приче. Безазленост и опасност удружене су у овом дискурсу шармантном због евокације младости, а увек у туђој младости проналазимо своју. Алхемија атмосфере је снажна, продужена рука једног времена које је било пуно комешања и турбуленције, али даје се и слика женске солидарности, доколице, трачарења, разговора који могу бити необавезни и ужасни.

Виолета Вучетић у причи „Он и полутетка или живот и смрт“ доноси густу присутност надолазеће смрти, усамљености, носталгије и животног умора. Прича има саморефлектујуће слике тетке која продаје „Пекабела“ сладолед и којој јунак приче чак није желео ни да се јави, иако би увек добио сладолед и поздрав за родитеље. Ауторка вешто портретише ту тетку на коју се свалио терет неге и бриге беспомоћних: мајке (која јунаковом оцу није ништа), полубрата (његовог оца), човека у колицима (њеног мужа), свекрве, туђег детета. Племенито сиромаштво, егземплярни примери људске солидарности и топлине одишу овом причом. Амалгам је у тетки, другој мајци, ауторкином модусу да је представи као незамењиву, као мученицу и паћеницу. Фабула је обogaћена флеш-бековима, бистрим сликама из прошлости која је битан фактор антропоморфне сторије.

„Догађај који тек прича ствара као сплет, или заплет, материјалног и нематеријалног, такође је преплитање видљивог и невидљивог, односно изговореног и неизговореног, у крајњој инстанци познатог и непознатог: Ствари, пуке или голе, могу претходити причи, али тек прича ствара догађај, као предмет или полазиште за наратив“, каже Новица Милић.

Проф. Николи Цветковићу хвала на менторској усредсређености и пажњи коју поклања овом новом проговору у књижевности који је освежава снагом менталних игри, прекомпоновањем и ремисијом свеprisутних тема и мотива који се стављају под нову лупу. Битан је импулс, талас који покреће креацију, а ови млади аутори га имају у своме билу и своме сензу. Незауостављива плима њиховог стварања благодат је за савремене токове поезије и прозе. Немогуће је зауставити реку да не тече, као ни људски глас да ромори, шапуће, пева, приповеда, жубори, иде своме мору. Треба само те гласове препознати у колоплету ефемерног и краткотрајног и упутити их како да трају дуго.

**LITERARY CLUBS AND POETIC CREATION OF YOUNGS, WITH
COSMIC
SUBJECTS AND MOTIFS**

**(On the occasion of *The Almanac of the young writers of the Faculty for
culture and media of Megatrend University*)**

A review of *Almanac of young writers* is given.

Key words: poetry, literary clubs, cosmic motifs